

Wolność słowa i prawo do informacji w konstytucjach

ANDORA

Artykuł 12

Uznaje się wolność słowa, komunikowania się i informacji. Ustawa reguluje także prawo do odpowiedzi, do sprostowania oraz do ochrony tajemnicy zawodowej. Cenzura prewencyjna lub jakakolwiek inna metoda kontroli poglądów ze strony władz publicznych są zakazane.

BELGIA

Artykuł 25

Prasa jest wolna; w żadnym wypadku nie wolno wprowadzać cenzury; obowiązuje zakaz żądania kaucji od pisarzy, wydawców lub drukarzy.

Jeżeli autor jest znany i ma miejsce zamieszkania w Belgii, wydawca, drukarz lub dystrybutor nie może być ścigany.

BRAZYLIA

Artykuł 220

Przejawy myślenia, twórczość, wypowiedzi i informacje, niezależnie od postaci, formy działania lub środka przekazu, nie podlegają żadnym ograniczeniom, pod warunkiem przestrzegania przepisów niniejszej Konstytucji.

§ 1. Żadna ustawa nie może zawierać przepisu, który mógłby stanowić przeszkodę dla całkowitej wolności informacji dziennikarskiej przekazywanej w jakimkolwiek środku społecznego przekazu, przy czym przestrzega się przepisów art. 5 pkt IV, V, X, XIII i XIV.

§ 2. Zabrania się jakiegokolwiek cenzury o charakterze politycznym, ideologicznym i artystycznym.

§ 3. Do ustawy federalnej należy:

I - normowanie rozrywek i spektakli publicznych; do władzy publicznej należy informowanie o ich naturze, przedziałach wiekowych, dla których nie są wskazane, lokalach i godzinach, w których ich organizowanie jest nieodpowiednie;

II - ustanowienie środków prawnych, które gwarantują osobom i rodzinom możliwość ochrony przed audycjami lub programami radiowymi i telewizyjnymi, które są sprzeczne z przepisem art. 221, a także przed reklamą wyrobów, działań i usług, które mogą być szkodliwe dla zdrowia i dla środowiska.

§ 4. Reklama tytoniu, napojów alkoholowych, pestycydów, lekarstw i terapii podlega ograniczeniom prawnym, na zasadach określonych w pkt II paragrafu poprzedniego i zawiera, zawsze kiedy jest to konieczne, ostrzeżenie o zagrożeniach związanych z ich użyciem.

§ 5. Środki społecznego przekazu nie mogą być, bezpośrednio lub pośrednio, przedmiotem monopolu lub oligopolu.

§ 6. Publikacja tekstów drukowanych nie wymaga zezwolenia władz.

Artykuł 221

Produkcja i rozkład audycji radiowych i telewizyjnych podlegają następującym zasadom:

I - preferencje dla celów edukacyjnych, artystycznych, kulturalnych i informacyjnych;

II - promowanie kultury narodowej i regionalnej oraz pobudzanie produkcji niezależnej dążącej do jej upowszechniania;

III - regionalizacja twórczości kulturalnej, artystycznej i dziennikarskiej, zgodnie z proporcjami procentowymi określonymi w ustawie;

IV - poszanowanie wartości etycznych i społecznych osób i rodzin.

Artykuł 222

Własność przedsiębiorstw prasowych, radiofonicznych lub telewizyjnych jest zastrzeżona dla Brazylijczyków z urodzenia lub naturalizowanych przed ponad dziesięciu laty oraz dla osób prawnych utworzonych na podstawie ustaw brazylijskich i posiadających swoją siedzibę w kraju.

§ 1. W każdym przypadku co najmniej siedemdziesiąt procent ogółu udziałów oraz udziałów uprawniających do głosowania w przedsiębiorstwach prasowych, radiofonicznych lub telewizyjnych powinno należeć, bezpośrednio lub pośrednio, do Brazylijczyków z urodzenia lub naturalizowanych przed ponad dziesięciu laty, do których musi też należeć zarządzanie ich działalnością i ustalanie zawartości programów.

§ 2. Odpowiedzialność redakcyjna oraz czynności w zakresie doboru audycji i kierowania programami, we wszystkich środkach przekazu społecznego, są zastrzeżone dla Brazylijczyków z urodzenia lub naturalizowanych przed ponad dziesięciu laty.

§ 3. Elektroniczne środki przekazu społecznego, niezależnie od technologii użytej do świadczenia usług, powinny przestrzegać zasad wymienionych w art. 221, na zasadach określonych przez ustawę szczególną, która zagwarantuje ponadto pierwszeństwo specjalistów brazylijskich przy realizacji produkcji krajowych.

§ 4. Ustawa reguluje udział kapitału zagranicznego w przedsiębiorstwach, o których mowa w § 1.

§ 5. Zmiany w kontroli udziałów przedsiębiorstw, o których mowa w § 1, są komunikowane Kongresowi Narodowemu.

Artykuł 223

Do władzy wykonawczej należy wydawanie i odnawianie koncesji, zezwoleń i pozwoleń na nadawanie programów radiowych i telewizyjnych, zgodnie z zasadą komplementarności systemu prywatnego, publicznego i państwowego.

§ 1. Kongres Narodowy rozpatruje akt w terminie określonym w art. 64 § 2 i § 4, liczonym od dnia jego otrzymania.

§ 2 - Nieodnowienie koncesji lub zezwolenia wymaga zatwierdzenia przez co najmniej dwie piąte Kongresu Narodowego w głosowaniu imiennym.

§ 3 - Akt przyznania lub odnowienia wywołuje skutki prawne dopiero po podjęciu uchwały przez Kongres Narodowy, na zasadach określonych w paragrafach poprzednich.

§ 4 - Cofnięcie koncesji lub zezwolenia przed upływem terminu następuje na podstawie orzeczenia sądowego.

§ 5 - Koncesje lub zezwolenia są przyznawane na okres dziesięciu lat w przypadku programów radiowych i piętnastu lat w przypadku telewizji.

Artykuł 224

W celu realizacji przepisów niniejszego rozdziału, Kongres Narodowy ustanawia, na zasadach określonych w ustawie, jako organ pomocniczy, Radę Komunikacji Społecznej.

BULGARIA

Artykuł 40

(1) Prasa i inne środki społecznej informacji są wolne i nie podlegają cenzurze.

(2) Zatrzymanie i konfiskata wydawnictwa prasowego lub innego nośnika informacji dopuszczalne są tylko na podstawie decyzji władzy sądowniczej w razie naruszenia dobrych

obyczajów lub wzywania do zmiany przemocą konstytucyjnie ustanowionego ładu, do popełnienia przestępstwa lub do stosowania przemocy wobec jednostki. Jeżeli konfiskata nie nastąpi w ciągu 24 godzin, to zatrzymanie staje się bezskuteczne.

CHORWACJA

Artykuł 38

Gwarantuje się wolność poglądów i ich wyrażania.

Wolność wyrażania poglądów obejmuje w szczególności wolność prasy i innych środków przekazu informacji, wolność słowa, wolność wystąpień publicznych i wolność zakładania wszelkich instytucji publicznego komunikowania się.

Cenzura jest zakazana. Dziennikarze mają prawo do swobodnego informowania oraz swobodnego dostępu do informacji.

Każdemu, czyje prawa konstytucyjne i ustawowe zostały naruszone na skutek publikacji, gwarantuje się prawo do sprostowania.

CYPR

Artykuł 19

1. Każdy ma prawo do wolności słowa i wolności wyrażania opinii w jakiegokolwiek formie.
2. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe.
3. Wykonywanie praw przewidzianych w ust. 1 i 2 może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom jakie są przewidziane przez ustawę i tylko wtedy, gdy są niezbędne w interesie bezpieczeństwa Republiki, porządku konstytucyjnego, bezpieczeństwa i porządku publicznego, zdrowia i moralności publicznej, ochrony dobrego imienia lub praw innych osób, zapobiegania ujawnianiu informacji poufnych lub dla podtrzymania powagi i bezstronności władzy sądowniczej.
4. Konfiskata gazet lub innych materiałów drukowanych jest zabroniona bez pisemnego zezwolenia Prokuratora Generalnego Republiki, które musi zostać potwierdzone decyzją właściwego sądu w okresie nieprzekraczającym siedemdziesięciu dwóch godzin. W przypadku braku takiego potwierdzenia konfiskata musi być wycofana.

5. Przepisy niniejszego artykułu nie wykluczają prawa Republiki do poddawania procedurze licencjonowania przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych.

CZECHY

Artykuł 17

(1) Poręcza się wolność wypowiedzi i prawo do informacji.

(2) Każdy ma prawo do wyrażania swoich poglądów w słowie, piśmie, druku, obrazie lub w inny sposób, jak również do poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania idei i informacji, bez względu na granice państwowe.

(3) Cenzura jest niedopuszczalna.

(4) Wolność wypowiedzi oraz prawo do poszukiwania i rozpowszechniania informacji mogą być ograniczone jedynie przez ustawę, jeśli jest to w demokratycznym społeczeństwie niezbędne dla ochrony praw i wolności innych osób, bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, ochrony zdrowia publicznego i obyczajności.

ESTONIA

§ 45

Każdy ma prawo swobodnie rozpowszechniać idee, poglądy, przekonania i inne informacje ustnie, drukiem, środkami wyrazu plastycznego lub innym sposobem.

Prawo to może być ograniczone przez ustawy dla ochrony porządku publicznego, moralności, praw i wolności, zdrowia, honoru i dobrego imienia innych osób.

Prawo to może być ograniczone ustawą w stosunku do funkcjonariuszy państwowych i samorządowych w celu ochrony tajemnicy państwowej lub handlowej, która została im powierzona w związku ze stanowiskiem służbowym lub informacji otrzymanej przez nich w sposób poufny, a także w celu ochrony życia prywatnego innych osób oraz w interesie wymiaru sprawiedliwości.

Cenzura nie istnieje.

FINLANDIA

§ 12

Wolność wyrażania poglądów i prawo do informacji

Każdemu zapewnia się wolność wyrażania poglądów.

Wolność ta obejmuje prawo wyrażania, rozpowszechniania i otrzymywania informacji, opinii i innych przekazów bez prewencyjnych ograniczeń.

Szczegółowe warunki korzystania z wolności wyrażania poglądów określa ustawa.

Ustawa może określić ograniczenia dotyczące przekazu obrazu mające na celu ochronę dzieci.

Dokumenty i rejestry będące w posiadaniu władz są jawne, jeżeli ich jawność nie została ograniczona z ważnych powodów przez ustawę. Każdy ma prawo dostępu do publicznych dokumentów i rejestrów.

GRECJA

Artykuł 14

1. Każdy, przestrzegając obowiązujących ustaw, może wyrażać i rozpowszechniać swoje poglądy w mowie, w piśmie i poprzez prasę.
2. Zapewnia się wolność prasy. Cenzura i wszelkie inne środki prewencyjne są zabronione.
3. Konfiskata gazet i innych druków jest zabroniona zarówno przed ich ukazaniem się, jak i po ich rozpowszechnieniu.

Wyjątkowo, decyzją prokuratora, zezwala się na konfiskatę prasy po jej rozpowszechnieniu w razie:

- a) znieważenia religii chrześcijańskiej lub każdej innej znanej religii,
- b) znieważenia osoby Prezydenta Republiki,
- c) publikacji ujawniającej informacje dotyczące składu, wyposażenia i rozmieszczenia sił zbrojnych lub fortyfikacji kraju, nakłaniającej do obalenia siłą istniejącego ustroju lub zagrażającej integralności terytorialnej państwa,
- d) publikacji o nieprzyzwoitych treściach, naruszających normy obyczajności publicznej, w przypadkach określonych w ustawie.

4. We wszystkich przypadkach określonych w poprzednim ustępie prokurator jest obowiązany, w ciągu 24 godzin od momentu konfiskaty, przekazać sprawę organowi sądowemu, który w ciągu 24 godzin powinien orzec o utrzymaniu lub uchyleniu konfiskaty; jeżeli takie orzeczenie nie zostanie wydane, decyzja o konfiskacie traci moc prawną.

Wydawca gazety lub każdego innego skonfiskowanego druku oraz prokurator mogą złożyć apelację i żądać zmiany orzeczenia organu sądowego.

5. Każdy pokrzywdzony w wyniku ukazania się publikacji lub nadania audycji zawierających nieścisłości ma prawo do odpowiedzi, a wydawca lub nadawca mają obowiązek niezwłocznego zamieszczenia pełnego sprostowania. Każdy pokrzywdzony w wyniku ukazania się publikacji lub nadania audycji zawierających obraźliwe lub zniesławiające treści również ma prawo do odpowiedzi, a wydawca lub nadawca mają obowiązek niezwłocznego jej opublikowania lub nadania. Ustawa określa szczegóły korzystania z prawa do odpowiedzi oraz gwarantuje zamieszczenie pełnego i natychmiastowego sprostowania lub publikacji i nadania odpowiedzi.

6. W razie co najmniej trzech orzeczeń skazujących w ciągu 5 lat za przestępstwa, o których mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, sąd orzeka o całkowitym lub tymczasowym zawieszeniu wydawania pisma, a w szczególnie ciężkich przypadkach, o zakazie wykonywania zawodu dziennikarza przez skazanego, na zasadach określonych w ustawie. Zakaz lub zawieszenie publikacji staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się wyroku sądu ostatniej instancji.

7. Ustawa reguluje kwestie dotyczące cywilnej i karnej odpowiedzialności prasy oraz innych środków przekazu, jak również procesu w trybie pilnym w odnośnych sprawach.

8. Ustawa określa warunki i kwalifikacje wymagane do wykonywania zawodu dziennikarza.

9. Stan własności, sytuacja finansowa i sposoby finansowania środków przekazu zostaną ujawnione na zasadach określonych w ustawie. Ustawa określa środki i ograniczenia konieczne do pełnego zagwarantowania przejrzystości i różnorodności punktów widzenia w informacji. Skupienie w jednym ręku kontroli nad wieloma środkami przekazu tego samego lub różnych rodzajów jest zabronione. W szczególności zabronione jest skupienie w jednym ręku wielu elektronicznych środków przekazu tego samego rodzaju, na zasadach określonych w ustawie. Statusu właściciela, współnika, głównego udziałowca lub członka dyrekcji przedsiębiorstwa będącego środkiem przekazu nie można łączyć ze statusem właściciela, współnika, głównego udziałowca lub członka dyrekcji przedsiębiorstwa, które wykonuje prace, świadczy usługi lub zapewnia zaopatrzenie dla państwa lub publicznych osób prawnych w szerokim znaczeniu. Zakaz, o którym mowa w poprzednim zdaniu, obejmuje również wszelkiego rodzaju pośredników, takich jak współmałżonkowie, krewni, osoby zależne finansowo lub spółki. Ustawa określa uregulowania szczególne, sankcje, które mogą obejmować nawet odebranie zezwolenia stacji radiowej lub telewizyjnej oraz zakaz podpisywania umów lub unieważnienie odnośnej umowy, a także środki kontroli i gwarancje uniemożliwiające omijanie wyżej wymienionych zakazów.

Artykuł 15

1. Postanowień poprzedniego artykułu dotyczących ochrony prasy nie stosuje się do kinematografii, fonografii, radiofonii, telewizji ani do żadnych innych środków przekazu słowa lub obrazu.

2. Radiofonia i telewizja znajdują się pod bezpośrednią kontrolą państwa. Kontrola i stosowanie sankcji administracyjnych należą do wyłącznej kompetencji Krajowej Rady Radia i Telewizji, która, zgodnie z postanowieniami ustawy, jest organem niezależnym.

Bezpośrednia kontrola państwa, również w postaci zezwoleń wstępnych, ma na celu zapewnienie obiektywnego i dokonywanego na równych zasadach rozpowszechniania informacji i wiadomości, jak również dzieł literatury i sztuki, zagwarantowania odpowiedniego poziomu audycji, wynikającego ze społecznej misji radiofonii i telewizji, rozwoju kulturalnego kraju oraz zachowania szacunku dla jednostki, jak również ochronę dzieci i młodzieży.

Ustawa reguluje sprawy dotyczące obowiązkowej i bezpłatnej transmisji przez radio i telewizję prac Izby Deputowanych i jej komisji, jak również audycji wyborczych partii politycznych.

GRUZJA

Artykuł 24

1. Każdy ma prawo do swobodnego pozyskiwania i przekazywania informacji, wyrażania i przekazywania swoich opinii ustnie, pisemnie lub w inny sposób.

2. Środki masowego przekazu są wolne. Cenzura jest niedopuszczalna.

3. Państwu, ani też żadnemu innemu podmiotowi nie przysługuje uprawnienie do monopolizowania środków masowego przekazu lub środków rozpowszechniania informacji.

4. Realizacja praw, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, może zostać ograniczona przez ustawę, gdy jest to niezbędne w społeczeństwie demokratycznym dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego, integralności terytorialnej i bezpieczeństwa publicznego, zapobieżenia przestępczości, ochrony praw i godności innych osób, zapobieżenia rozpowszechniania informacji poufnych lub zapewnienia niezależności i bezstronności sądownictwa.

HISZPANIA

Artykuł 20

1. Uznaje się i poddaje ochronie prawo:

- a) do swobodnego wyrażania i rozpowszechniania myśli, idei i opinii za pomocą słowa, pisma lub jakiegokolwiek innego środka przekazu;
- b) do działalności i twórczości literackiej, artystycznej, naukowej i technicznej;
- c) do wolności nauczania;
- d) do swobodnego przekazywania i otrzymywania prawdziwej informacji za pomocą jakiegokolwiek środka rozpowszechniania.

Ustawa określi prawo do sprzeciwu ze względów sumienia i prawo do tajemnicy zawodowej w wykonywaniu tych wolności.

2. Wykonywanie tych praw nie może być ograniczone przez jakiegokolwiek rodzaju cenzurę prewencyjną.

3. Ustawa określi organizację i kontrolę parlamentarną środków masowego przekazu podlegających państwu lub jakiegokolwiek instytucji publicznej oraz zapewni dostęp do tych środków znaczącym grupom społecznym i politycznym, uwzględniając pluralizm społeczeństwa i różnorodność języków Hiszpanii.

4. Granicę tych wolności stanowi poszanowanie praw wymienionych w niniejszym tytule, przepisy ustaw rozwijających go, a szczególnie prawo do czci, prywatności, własnego wizerunku oraz do ochrony młodzieży i dzieci.

5. Zajęcie publikacji, zapisów dźwiękowych i innych środków informacji może nastąpić jedynie na mocy postanowienia sądu.

LITWA

Artykuł 44

Zabronione jest cenzurowanie środków masowego przekazu. Państwo, partie polityczne, organizacje polityczne i społeczne, inne instytucje lub osoby nie mogą też ich monopolizować.

LUKSEMBURG

Artykuł 24

Zapewnia się wolność wyrażania słowem swoich opinii we wszystkich dziedzinach oraz wolność prasy, z zastrzeżeniem ścigania przestępstw popełnionych przy korzystaniu z tych wolności. – Nigdy nie może zostać wprowadzona cenzura.

MAROKO

Artykuł 28

Zapewnia się wolność prasy, której nie można ograniczyć żadną formą cenzury prewencyjnej. Każdy ma prawo wyrażać i swobodnie rozpowszechniać informacje, idee i opinie. Ograniczenia mogą zostać ustanowione wyłącznie w ustawie.

Władze publiczne wspierają organizację sektora prasowego, kierując się zasadą autonomii i podstawowymi zasadami demokracji jak również wspierają wdrażanie zasad prawnych i etycznych w tym zawodzie.

Ustawa określa zasady organizacji i kontroli publicznych środków przekazu. Gwarantuje dostęp do tych środków z poszanowaniem zasady pluralizmu językowego, kulturalnego i politycznego marokańskiego społeczeństwa.

Zgodnie z postanowieniami art. 165 niniejszej Konstytucji, Wysoki Urząd do spraw Komunikacji Audiowizualnej czuwa nad poszanowaniem zasady pluralizmu.

MOŁDAWIA

Artykuł 34

Prawo do informacji

- (1) Prawo dostępu do każdej informacji o znaczeniu publicznym nie może być ograniczane.
- (2) Władze publiczne, w ramach przyznanych im kompetencji, zobowiązane są zapewnić rzetelne informowanie obywateli o sprawach publicznych, jak i o sprawach dotyczących ich interesów osobistych.
- (3) Prawo do informacji nie może szkodzić działaniom służącym ochronie obywateli albo bezpieczeństwa narodowego.
- (4) Środki masowego przekazu, zarówno państwowe, jak i prywatne, zobowiązane są do rzetelnego informowania opinii publicznej.
- (5) Środki masowego przekazu nie podlegają cenzurze.

PORTUGALIA

Artykuł 38

(Wolność prasy i środków społecznego przekazu)

1. Zapewnia się wolność prasy.

2. Wolność prasy obejmuje:

a) wolność wypowiedzi i twórczości dla dziennikarzy i współpracowników, a także ich udział w określaniu linii programowej odpowiednich organów środków społecznego przekazu, z wyjątkiem organów o charakterze doktrynalnym lub wyznaniowym;

b) prawo dziennikarzy, na zasadach określonych w ustawie, do dostępu do źródeł informacji, do ochrony niezależności i do tajemnicy zawodowej, a także prawo do wybierania komitetów redakcyjnych;

c) prawo do zakładania gazet i innych publikacji bez potrzeby uprzedniego uzyskania zezwolenia administracyjnego lub upoważnienia oraz bez potrzeby uiszczenia kaucji.

3. Ustawa zapewnia, w sposób ogólny, jawność nazwisk właścicieli i źródeł finansowania środków społecznego przekazu.

4. Państwo zapewnia wolność i niezależność środków społecznego przekazu od władzy politycznej i władzy gospodarczej, narzuca zasadę specjalizacji przedsiębiorstwom posiadającym organy informacji ogólnej, traktując je i udzielając pomocy w sposób wolny od dyskryminacji oraz zapobiega ich koncentracji, szczególnie koncentracji poprzez udziały w wielu przedsiębiorstwach oraz udziały krzyżowe.

5. Państwo zapewnia istnienie i działanie publicznych programów radia i telewizji.

6. Struktura i działalność środków społecznego przekazu sektora publicznego powinny być niezależne od Rządu, administracji i innych władz publicznych, a także zapewniać możliwość wyrażania i konfrontowania różnych orientacji i poglądów.

7. Stacje emitujące programy radiowe i telewizyjne mogą funkcjonować jedynie po uzyskaniu koncesji przyznawanej w drodze publicznego konkursu ofert, na zasadach przewidzianych w ustawie.

Artykuł 39

(Regulacja komunikacji społecznej)

1. Do niezależnego organu administracyjnego należy zapewnienie w środkach komunikacji społecznej:

a) prawa do informacji i wolności prasy;

b) niedopuszczenia do koncentracji tytułów własności środków komunikacji społecznej;

c) niezależności od władzy politycznej i władzy gospodarczej;

- d) poszanowania praw, wolności i gwarancji osobistych;
- e) poszanowania norm regulujących działalność środków komunikacji społecznej;
- f) możliwości wyrażania i konfrontowania różnych orientacji;
- g) korzystania z prawa do czasu antenowego, do odpowiedzi i do repliki politycznej.

2. Ustawa określa skład, kompetencje, organizację i funkcjonowanie organu, o którym mowa w ustępie poprzednim, a także status jej członków, powoływanych przez Zgromadzenie Republiki oraz w drodze kooptacji.

SŁOWENIA

Artykuł 39

(wolność wypowiedzi)

Zapewnia się wolność wyrażania myśli, wolność słowa i wystąpień publicznych, druku oraz innych form rozpowszechniania informacji i opinii. Każdy ma prawo w swobodny sposób zbierać, otrzymywać oraz rozpowszechniać informacje i opinie.

Z wyjątkiem przypadków określonych ustawą, każdy może uzyskiwać informacje o znaczeniu publicznym, o ile wykaże istnienie interesu prawnego znajdującego oparcie w ustawie.

Artykuł 40

(prawo do sprostowania i odpowiedzi)

Osobom, organizacjom lub organom, których prawa lub interes zostały naruszone publikacją, zapewnia się prawo do uzyskania sprostowania oraz prawo do odpowiedzi na opublikowaną informację.

SŁOWACJA

Artykuł 26

1. Gwarantuje się wolność wypowiedzi i prawo do informacji.
2. Każdy ma prawo wyrażać swoje poglądy w słowie, piśmie, druku, obrazie lub w inny sposób, jak i swobodnie ogłaszać, otrzymywać i rozpowszechniać idee i informacje bez względu na granice państwa.

Wydawanie publikacji nie wymaga zezwolenia.

Prowadzenie stacji radiowych i telewizyjnych może wiązać się z uzyskaniem zezwolenia od państwa. Warunki określa ustawa.

3. Cenzura jest zakazana.

4. Wolność wypowiedzi oraz prawo poszukiwania i szerzenia informacji można ograniczyć ustawą, jeżeli jest to niezbędne w demokratycznym społeczeństwie dla ochrony praw i wolności innych, bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, ochrony zdrowia publicznego i moralności.

5. Organy władzy publicznej mają obowiązek udzielania, w stosowny sposób w języku państwowym, informacji o swojej działalności. Warunki i sposób wykonania określa ustawa.

SZWECJA

§ 1

Każdemu obywatelowi gwarantuje się następujące prawa i wolności w stosunkach z instytucjami publicznymi:

1. wolność wypowiedzi: wolność przekazywania wiadomości za pomocą słowa, pisma lub obrazu albo w inny sposób, jak również wyrażania myśli, poglądów i uczuć,

2. wolność informacji: wolność zdobywania i otrzymywania wiadomości oraz uczestniczenia w inny sposób w przekazie informacji,

3. wolność zgromadzeń: wolność organizowania i uczestniczenia w zgromadzeniach, mających na celu wymianę informacji, wyrażania poglądów lub inny podobny cel bądź w celu przedstawienia dzieł sztuki,

4. wolność demonstracji: wolność organizowania i uczestniczenia w demonstracjach w miejscach publicznych,

5. wolność zrzeszania się: wolność zrzeszenia się z innymi osobami dla realizacji celów publicznych lub prywatnych, oraz

6. wolność wyznania: wolność wyznawania samemu lub z wspólnie z innymi swojej religii.

Przepisy Aktu o wolności druku oraz Aktu o wolności wypowiedzi mają zastosowanie do wolności prasy i wypowiedzi przekazywanych za pośrednictwem radia, telewizji oraz innych podobnych form przekazu, filmów, wideogramów, świetlnych obrazów ruchomych oraz innych technicznych nośników przekazu.

Przepisy o prawie do zapoznawania się z dokumentami publicznymi zawiera Akt o wolności druku.

TURCJA

X. Postanowienia dotyczące prasy i publikacji

A. Wolność prasy

Artykuł 28

Prasa jest wolna i nie może polegać na cenzurze. Warunkiem założenia wydawnictwa nie może być wymóg uprzedniego uzyskania zezwolenia lub wpłacenie kaucji.

Państwo podejmuje konieczne środki w celu zapewnienia wolności prasy i wolności informacji.

Do ograniczenia wolności prasy mają zastosowanie postanowienia artykułów 26 i 27 niniejszej Konstytucji.

Każdy, kto pisze lub drukuje oraz każdy, kto publikuje lub udostępnia wszelkiego rodzaju wiadomości lub teksty zagrażające zewnętrznemu i wewnętrznemu bezpieczeństwu państwa, niepodzielnej integralności państwa z jego terytorium i narodem, skłaniające do popełnienia przestępstwa, wywołania zamieszek bądź powstania, odnoszące się do tajemnic państwowych, podlega odpowiedzialności karnej przewidzianej w odpowiednich ustawach. Rozpowszechnianie takich materiałów może zostać prewencyjnie wstrzymane mocą postanowienia sądu lub, jeżeli opóźnienie uniemożliwiłoby prawidłowe działanie, decyzją innego uprawnionego organu. Organ ten musi poinformować o swojej decyzji właściwego sędziego w ciągu dwudziestu czterech godzin. Sędzia wydaje postanowienie w ciągu czterdziestu ośmiu godzin, w przeciwnym wypadku decyzja o wstrzymaniu rozpowszechniania ulega unieważnieniu.

Przekazywanie wiadomości o faktach nie może być poddane żadnym zakazom, chyba że mocą postanowienia sędziego wydanego dla zapewnienia właściwego funkcjonowania organów sądowniczych i w granicach określonych ustawą.

Publikacje periodyczne i nieperiodyczne w sprawach toczącego się śledztwa lub postępowania dotyczącego przestępstw określonych ustawą mogą zostać skonfiskowane mocą postanowienia sędziego, ponadto, decyzję może też podjąć inny organ uprawniony przez ustawę, w przypadku gdy zwłoka w podjęciu postanowienia w sprawie konfiskaty mogłaby spowodować zagrożenie dla niepodzielnej integralności państwa z jego terytorium i narodem, bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego, lub ze względu na ochronę moralności publicznej oraz zapobieganie przestępczości. Organ wydający taką decyzję musi

poinformować o niej właściwego sędziego w ciągu dwudziestu czterech godzin. Sędzia wydaje postanowienie w ciągu czterdziestu ośmiu godzin, w przeciwnym wypadku decyzja o konfiskacie publikacji ulega unieważnieniu.

W przypadku konfiskaty publikacji periodycznych lub nieperiodycznych ze względu na prowadzone śledztwo lub postępowanie karne stosuje się przepisy powszechnie obowiązujące.

Publikacja periodyków w Turcji może zostać czasowo zawieszona postanowieniem sądu, jeżeli zostanie stwierdzone, że zawierają one treści naruszające niepodzielną integralność państwa z jego terytorium i narodem, podstawowe zasady republiki, bezpieczeństwo narodowe i moralność publiczną. Zabronione są publikacje, które noszą cechy bezpośredniej kontynuacji publikacji periodycznej, której nakład został zawieszony; publikacje te podlegają konfiskacie na mocy postanowienia sądu.

B. Prawo do wydawania publikacji periodycznych i nieperiodycznych

Artykuł 29

Wydawanie publikacji periodycznych i nieperiodycznych nie może być uzależnione od uprzedniego uzyskania pozwolenia ani wpłacenia kaucji.

W celu wydawania publikacji periodycznych wystarczy przedstawić wymagane przez ustawę dokumenty i informacje właściwym organom określonym ustawą. Jeżeli przedstawione dokumenty i informacje nie odpowiadają wymogom ustawy, organ ten zwraca się do sądu z wnioskiem o zawieszenie wydania publikacji.

Wydawanie publikacji periodycznych, warunki wydawania, źródła finansowania oraz zasady określające działalność dziennikarską określa ustawa. Ustawa nie może wprowadzać żadnych ograniczeń politycznych, ekonomicznych, finansowych czy technicznych utrudniających rozpowszechnianie informacji, myśli i przekonań.

Periodykom przysługuje równy dostęp do środków i infrastruktury państwa, innych podmiotów prawa publicznego oraz ich przedstawicielstw.

C. Ochrona drukarni

Artykuł 30

Drukarnie założone i działające w sposób zgodny z prawem, ich filie oraz wyposażenie techniczne, nie mogą być zajmowane ani konfiskowane, a ich działalność nie może zostać zakazana pod zarzutem, że stanowiły narzędzie popełnienia przestępstwa.

D. Prawo do korzystania z środków masowego przekazu - innych niż prasa - należących do osób prawa publicznego

Artykuł 31

Jednostki i partie polityczne mają prawo do korzystania z środków masowego przekazu i środków komunikacji innych niż prasa, należąca do publicznych korporacji. Warunki i procedury korzystania z nich określa ustawa.

Poza względami bezpieczeństwa narodowego, ochrony porządku publicznego, ochrony moralności i zdrowia publicznego ustawa nie może nakładać ograniczeń utrudniających społeczeństwu odbiór informacji oraz kształtowanie przekonań i idei za pośrednictwem tych środków masowego przekazu lub ograniczaniu swobody kształtowania się opinii publicznej.

E. Prawo do sprostowania i odpowiedzi

Artykuł 32

Uprawnienie do sprostowania i odpowiedzi przyznaje się tylko w przypadku naruszenia czyjejś godności i honoru oraz w przypadku informacji niezgodnych z faktami. Uprawnienie to określa ustawa.

Jeżeli sprostowanie i odpowiedź nie zostaną opublikowane, o nakazie publikacji orzeka sędzia w ciągu siedmiu dni od złożenia wniosku przez osobę poszkodowaną.

WĘGRY

Artykuł IX

1. Każdy ma prawo do swobodnego głoszenia swych poglądów.
2. Węgry uznają i chronią wolność prasy oraz jej różnorodność, zapewniają także warunki swobodnej komunikacji niezbędnej do kształtowania się demokratycznej opinii publicznej.
3. Mając na uwadze właściwe dostarczenie informacji niezbędnej dla kształtowania demokratycznej opinii publicznej w okresie kampanii wyborczej, reklamy polityczne mogą być publikowane w mediach wyłącznie nieodpłatnie i na warunkach zapewniających równość szans, określonych w ustawie organicznej.
4. Korzystanie z wolności słowa nie może mieć na celu naruszenia godności innych osób.
5. Korzystanie z wolności słowa nie może mieć na celu naruszenia godności Narodu węgierskiego, ani godności jakiegokolwiek wspólnoty o charakterze narodowym, etnicznym, rasowym lub religijnym. Członkowie tych wspólnot zgodnie z postanowieniami ustawy mają prawo do dochodzenia swoich roszczeń przed sądem, występując przeciwko wyrażaniu opinii, która godzi we wspólnotę, powołując się na naruszenie ich godności ludzkiej.

6. Szczegółowe przepisy dotyczące wolności prasy oraz organu nadzorującego działalność mediów, prasę i rynek usług medialnych określa ustawa organiczna.

WŁOCHY

Artykuł 21

Wszyscy mają prawo swobodnego wyrażania swoich myśli za pomocą słowa, pisma i wszelkich innych środków rozpowszechniania.

Prasa nie może być poddana koncesjonowaniu ani cenzurze.

Konfiskata może nastąpić jedynie na mocy umotywowanego aktu władzy sądowej w razie popełnienia przestępstw, za które prawo prasowe wyraźnie ją przewiduje, albo w razie naruszenia jego przepisów przewidujących wskazanie osób odpowiedzialnych.

W sytuacjach bezwzględnie nagłych, gdy nie było możliwości podjęcia na czas działania przez władzę sądową, konfiskata prasy periodycznej może być dokonana przez urzędników policji sądowej, którzy muszą natychmiast, i nigdy nie później niż w ciągu dwudziestu czterech godzin, zawiadomić o tym władzę sądową.

Jeżeli władza sądowa w ciągu kolejnych dwudziestu czterech godzin nie zatwierdzi konfiskaty, uważa się ją za uchyloną i pozbawioną wszelkich skutków.

Prawo poprzez przepisy o ogólnym charakterze może ustalić, że środki finansowania prasy periodycznej mają być podawane do wiadomości publicznej. Zakazane są publikacje prasowe, przedstawienia i wszelkie inne wystąpienia sprzeciwiające się dobrem obyczajom.

Ustawa określa odpowiednie środki zapobiegawcze i powstrzymujące przed naruszeniem tego zakazu.

Opracował: **Andrzej Skiba**

Instytut Politologii

Wydział Nauk Społecznych

Uniwersytetu Gdańskiego